

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

4. De vi Eloquentiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

Ones. l. 2. de Imper. Eloquentia arti militari perquam necessaria. non oīras & nχūs in nχūs ou cāl nχūs iχyīpū fū χēs iis em mīd. xv mē. χūs oīs πρo. τρoχίv d. pītūs.

quentiæ op̄erā non mediocriter indigent. Et quod ad militiam quidem attinet, quantum ab eloquentia subsidij capiat, testis est Onesander, qui inter vñdecim boni Imperatoris condiciones, eloquentiam vel præcipuam numerat: Hinc enim (inquit) maxima, præcipuaque in exercitum commoda deriuantur; siquidem Imperatoris vehementi concione, erecti, excitatiq̄e milites, ardua quoq̄e, & formidolosa excipiunt, ac propositam in laudem, victoriamq̄e acriter decertando conspirant; nec ita auribus percepti tubarum clangores animos ad pugnam acunt, & irritant, vt hortatur ad virtutem & gloriam oratio, vigorem mentis ad obiecta pericula erigit, imp̄ & metu conterritos, peneq̄e iacentes constanti roborat hortatione. Quamobrem perspicax ille cæcus, vatum parens. eloquentiam in ducibus tantopere commendat, cum Menelai suauitatem, Nestoris flumina melleum, Vlyssis vim & grauitatem celebrat: nec dubium, quin heroicis temporibus Imperatori plurimum splendoris attulerit ratio quædam, & industria dicendi, quod in dies apud Græcos, & Romanos, maioribus vsq̄e aded manauit incrementis, vt rari essent Imperatoris eloquentiæ ciuilis imperiti: Eloquentiam ciuilem dico; neque enim Imperatorem velim affectare genus dicendi politum, ex schola, & Rhetorum flosculis illigatum, sed magnum, vehemens, excessum, quod optimi ingenij viribus incitatum, non nihil ab arte, summorumq̄e virorum limato iudicio, vsq̄e Reip. & quotidiana disertorum consuetudine capiat expolitionis.

De concionatoribus & iurisperitis, quorum splendor inter literatos est maximus, nihil attinet dicere, norunt omnes quantum in eloquentia præsidij situm, atque collocatum habeant. Non ita genus igneum transans omnia, cæteras vniuersi partes arcanis viribus incitat, vt omnes artes, & disciplinas accendit vis dicendi, sine qua eas non modò languere, sed & penitus contabescere necesse est.

Alij Quintilianus in tribuit.

Accedat ad hæc Cornelij Taciti præclara autoritas, qui in dialogo de claris Orat. sic loquitur: Eloquentia parat simul, & tuetur amicitias, afficit nationes, complectitur prouincias; qua non aliud in ciuitate nostra ad utilitatem fructuosius, vel ad dignitatem amplius, vel ad vr̄bis famam pulchrius, vel ad totius imperij, atque omnium gentium notitiam illustrius excogitari potest: nam si ad utilitatem vitæ omnia consilia, factaq̄e nostra

dirigenda sunt, quid erit tutius, quàm eam eligere artem, qua semper armatus, præsidium amicis, opem alienis, salutem periclitantibus, inuidis verò & inimicis merum, & terrorem vitro ferās, ipse secus, & velut perpetua quadam potentia, ac potestate munitus, cuius vis & utilitas rebus propè fluentibus aliorum præsidio intelligitur: sin proprium periculum increpuit, non (hercule) lorica, aut gladius in acie firmius munimentum, quàm reo & periclitati præsidium, & telum, quo propugnare pariter, & lacessere vel in iudicio, siue in Senatu, siue apud principem possis.

De vi Eloquentia.

CAPVT IV.

Conciliatricula res, & efficax capiendis illicandiq̄e animis eloquentia, vbi præsertim ad sapientiam, vitæque integritatem comes accesserit; huius enim velut subnixæ pennis Oratoris anima in ipsa auditorum pectora influit, & gratissima omnium seruiture sibi mancipat, quæ simul atque ingressa est, quid non efficit? Inflammandi sunt animi? In ignem accenditur; pungendi? in stimulos accutur; illustrandi? funditur in lucem; consolandi? spargitur in Nepenthes; compefendi? frænum est; sanandi? Panacea est delinendi? sit Sirenula: dici non potest quot sunt lenocinantis faciendæ mites præstigiæ: quot & quam admirabiles effectus.

Haud errarit quisquis, qui cum Philone Iudæo, eloquentiam ἐλεγχολiv & λυχης dixit.

Certe Iulianus Imperator illam cum Mercurij virga non inicere comparat. Hæc Increpuit: taret omne pecus, volucresque, feraque.

Et simulant fess' s curuata cacumina somnos, Neo trubicibus fluitis idem sonus occidit horros. AEquoris, & terræ maria inclinata quiescunt.

Vis suavis eloquentiæ potentiam? agnosce in Aristide: Smyrna Ionix ciuitatum pulcherrima, sub M. Antonino, terræ motu miseransumum, l. dum in modum collapsa, prostrataque iacebat: s. sylvæ. Aristides verò monodiam ad Imperatorem Philost. in scripsit, vt ad miseræ ciuitatis ruinas refarciendas inuitaret; vbi post descriptâ vr̄bis antea splendens pulchritudinem, locum illum pertexit Ar. A. in or. ra ad Anton. & ἑρρωποι ἐγμυv αὐτῶν καταπνέουσιν conuulsum.

Philo in libro quod vir bonus idem sit liber. Iulianus ep. 2. ad Iulianum, p. 178. epist. Gra.

nuac

nunc autem desolatam; perflant & ephyræ, Antoninus ad hanc vocem suspirijs, & lachrymis suum testatus dolorem, continuo Theodosio Asiæ præfecto mandavit, ut Smyrnæ repararet.

Vis callidam, & heroum expugnatricem Suedam ingenioso ipsius Oratoris stratagemate gliscentem? Lampacenos statuerat Alexander, quod Persis studerent, funditus euertere, iamq; erat in procinctu ferro, & furore incitatus, cum ad eum a suis municipibus missus est Anaximenes (magni illius Alexandri præceptor), ut culpam deprecaretur, quo cognito Rex in iracundia persistens, iuravit se Anaximenes precibus omnia contraria facturum; At egregius orator furentem iuuenis animum subdole mitigans. Non veni, inquit, Alexander ut putas, deprecator culpæ, sed auctor rustitiæ; iniquè egerunt Lampaceni, rei sunt Maiestatis: hoc igitur à te postulo, ut eorum vxores, & liberos sub corona vendas, templa incendas, urbem in plana submittas. Alexander, qui se præceptoris petitioni aduersaturum per omnia dixerat, sensu se captum, & subridens omnia condonauit.

Eunapius in Aedesio. Sapore, ut Eustathij eloquentia delimitus.

Vis Præstigiaticæ? Eustathium intuere, cuius meminit Sardinus in vita Aedesij, ubi de Eustathij legatione ad Saporem, copiosius agit. Sapore homo imperiosus, & aditu difficilis erat, & fama ferebatur; postquam tamen de more legationis, Eustathio ad regem patuit accessus, vultus modestiam, suauemque oculorum serenitatem Sapore demiratus, varijs artibus hominem timore percellere conatus est: verum ubi placidis auribus viri dicta pariter & argumenta modestè, atque expedite percurra concepit, foribus excedere illum paulisper iussit, mox per cubicularios ad communem mensam rex illum introiucat, paret Eustathius, ut erat natura factus ad obsequij momenta, & omnem rationem humanitatis, ad epulas regales accedit, ubi cum de honorum contemptu inter pocula disseruisset, tantum regis fortunæ, & ornamentorum Saporis fastidium iniiecit, ut parum abfuerit, quin Rex riarum rectam abiecerit, & cum purpureo paludamento, gemmata monilia deposita cum Eustathij penula commutaret: at fieri illud prohibuerunt affinitate coniuncti, qui Philosophum merum præstigiatorum dictabant.

Hac eadem eloquentia C. Gracchus lacrymas inimicis excussit, bella indixit Demosthenes, Catilinam fregit Tullius, Sicariorum enses in suum iugulum districtos hebetavit Antonius, urbes cepit Cyncas,

Per medios ira satellites,
Et perumpere armat saxa,
Potentius istu fulmineo,

De ortu & progressu Eloquentia.

CAPVT V.

Origo Eloquentiæ antiquissima est, siquidem cum oppidis hominumque cœtibus iure congregatis habuit initium: Cum constet duabus potissimum rebus vinciri ciuitates, iustitia, & sermone. Narrat Aristides magnam inter ipsius mundi nascantis cunabula rerum perturbationem extitisse. Cum hominem nudum, & inermem vniuersa penè animalia multis partibus anteirent, varijsque molestijs, atque angoribus, quibus ipse præ consilij inopia cedere cogebatur, ex cruciarent, ipsi denique homines inter se, belluarum more, fœdissime tumultuarentur.

Aristid. oras 2. pro Rhet. Apologus Lepidus.

Hanc conditionem miseratus Prometheus ille fabulosus, cœlum conscendit, ut subsidia salutis, & ornamenta referret dignitatis. Quapropter eius gratia partim delinitus Iupiter, partim etiam hominum miserijs (ut qui quotidie dilabebantur) grauius commotus, Rhetoricam sub comitatu Mercurij misit in terras, iussitque ut eius ipsius copiam faceret mortalibus, ne tamen instar theatralis pecuniæ promiscue largiretur omnibus, sed lectissima quæque, & generosissima ingenia deligeret, quæ tam præstantis doctrinæ opibus ad luam, multorumque locupletare utilitatem. Hinc primi hominum cœtus, industriæ, consilia, machinationes, artes, opesque floruerunt.

Hanc ille lepidissimam fabellam citat, ut Rhetoricæ antiquitatem, necessitatemque commendat. Constat certe Rhetorum nomen antiquissimum esse, & longè ante Philosophorum appellationem: quippe Homerus eius ipsius meminit Iliadis primo, ubi Phœnicem Achilla a Pelœo patre admorum, quasi doctorem eloquentiæ, morumq; moderatorem innuit, & expressit, Ἰφικλῆος λόγῳ, πρῶτον δὲ τὸ ἐργεῖν nominavit. Quin eius temporibus, iam caluisse in concionibus eloquentiæ studium ostendit, cum heroes illos antiquos ob linguæ facultatem efferat laudibus. Nam Menelao argutam breuitatem, Nestori melleam suauitatem tribuit, Vlysi vero copiam niuib; hibernis simillimam, ἔπειτα, scilicet ὑπὸ δέσποιν ἰοικῶτα ἰοί.

Homerus il. 2. Rhetorum nomen antiquissimum. Phœnix ab Homero dicitur.

Paris Rhetor.